

ЛІТЕРАТУРА

1. Засенко В. Діти з особливими потребами: пріоритетні напрямки державної політики України в галузі освіти, соціального захисту й охорони здоров'я В. Засенко, А. Колупаєва «Особлива дитина: навчання і виховання» 2014. № 3. С. 20–29.
2. Колупаєва А. А. Від сегрегації до інклюзії. Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: наук.-метод. зб. К. Науковий світ, 2005. Вип. 6. С. 52–56.
3. Постовий Е., Засенко В., Колупаєва А. Інтегроване навчання: вибір за батьками. Дидактичні та соціальнопсихологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: Наукметод. зб. Вип. 5. Київ, 2004. С. 153–154.

Комзол Б. С.

група УР 43 (Національний університет

«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Красавіна В. В.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТИМОЛОГІЇ ТОПОНІМІВ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ ГОРОДНЯНСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Походження власних назв географічних об'єктів цікавить науковців, краєзнавців давно. Правильно пояснивши той чи інший ойконім, його етимологію, ми отримуємо важливу інформацію про минуле свого краю: його природні умови, економіку, етнічний склад населення, історичні події тощо.

З'ясування внутрішньої форми й походження онімів є важливим чинником розуміння генетичних зв'язків і контактів споріднених і неспоріднених мов.

Походження топонімів тісно пов'язане з історією народу, тому етимологічні дослідження набувають першорядного значення при вирішенні важливих історичних, етнографічних, етногенетичних питань. Історична ономастика дає нам уявлення про життя, менталітет, звичаї, традиції носіїв мови ще в доісторичні часи, від яких не збереглося писемних пам'яток.

Класифікація географічних назв – проблема дискусійна. Єдиної універсальної класифікації онімів на позначення географічних об'єктів на сьогодні не існує, і її створення мало ймовірно, оскільки предмет вивчення топоніміки – топоніми – є багатогранним. До того ж різний підхід у топонімічних дослідженнях спричинив до створення різних класифікацій онімів цього класу.

Перші спроби наукової топонімічної класифікації відносяться до XIX ст., коли було вказано на їх належність до різних морфологічних груп і семантичних типів. У 1924 р. вчений-географ В.Семенов-Тянь-Шанський класифікував назви за 7 категоріями: від особистих імен і прізвиць, від церковних свят, від історичних імен, від язичницького культу, від древніх племен, присвоєні на честь різних подій та осіб, від предметів, що становлять типовий географічний краєвид даної місцевості.

Над топонімічною класифікацією за категоріями об'єктів працював і білоруський учений В. Жучкевич. Дослідник пропонує виокремлювати шість груп топонімів [1]: загальногеографічні ландшафти, географічні, топоніми, що належать до рельєфу і ґрунтів, флористичні, соціально-географічні, економіко-географічні. Автор охарактеризував кожен таку групу.

Сьогодні намагаються класифікувати географічні назви за лексико-семантичним принципом. «Саме тут топоніми найбільш прозоро відображають історію народу», – підкреслює Ю. Карпенко [2]. Автор виділяє 4 основні класи топонімів: топоніми, джерелом яких є інші власні географічні назви; топоніми, що утворилися від антропонімів; топоніми, утворені від назв предметів і явищ культури; топонімічні назви, незрозумілі за своїм походженням.

З-поміж класифікацій, здійснених за географічними ознаками, найбільш простою є географічна систематизація за територіальним принципом, яка зводиться до групування назв у межах природних або адміністративно-територіальних одиниць.

Географічна класифікація за категоріями об'єктів у найбільш доступному вигляді виконується за об'єктами номінації.

О. Суперанська [3] виокремлює номінаційні групи топонімів: фізико-географічні та суспільно-культурні. У класифікації закладено категорії об'єктів, характеристика категорій, підкатегорії об'єктів і характеристика підкатегорій.

В основі класифікації географічних назв за історичним принципом (стратиграфічна класифікація) лежить виокремлення топонімів за належністю до історичних епох. Географічні назви окремих регіонів пройшли складний шлях утворення й розвитку. Значна їх частина успадкувала топонімічну систему цілої низки епох, починаючи з дописемного періоду й закінчуючи нашим часом.

Складність створення цієї класифікації полягає в тому, що підрозділи топонімії будь-якого регіону на стратиграфічні горизонти потребує доброго її знання в усіх аспектах: історичному, лінгвістичному, географічному. На жаль, далеко не всі території можуть бути зараховані до цієї категорії.

Опрацювавши різні принципи класифікації топонімів, ми дійшли висновку, що етимологічна класифікація ойконімів певної місцевості може бути об'єктивною тільки тоді, коли вона витікає з реального досліджуваного матеріалу.

Ойконіми Городнянщини формуються частіше на ґрунті прізвищ або власних імен – антропонімів (31,2%). Це такі населені пункти як: Альошинське, Андріївка, Автуничі, Безиків, Володимирівка, Гасичівка, Івашківка, Карпівка, Картовецьке, Куликівка, Кусії, Лашуки, Макогонова Слобода, Павло-Іванівське, Пекурівка, Півнівщина, Полісся, Сеньківка, Травневе, Хрипівка, Черецьке. При творенні ойконімів від імен та прізвищ першопоселенців продуктивними є суфікси –іvk-, -їvk-.

Аналіз зібраного ойконімічного матеріалу дозволяє стверджувати, що 26 % топонімів регіону утворені від гідронімів – власних назв водних об'єктів, наприклад: Бутівка, Ваганичі, Великий Дирчин, Вершини, Здрягівка, Івчин Млин, Конотоп, Лютіж, Смичин, Студенець, Хоробичі, Хотівля.

Городнянщина – край із чудовою флорою та фауною. Тому рослинний світ теж представлений на етимологічній карті району – 10,4 %. Порівняймо: Великий Листвен, Деревини, Дібрівне, Зелене, Ільмівка, Лозове, Тополівка.

Характерні особливості рельєфу Городнянського району теж відображені в географічних назвах населених пунктів. Походження деяких ойконімів пов'язане з оронімами – 10,4%. Наприклад: Бурівка, Гніздище, Залісся, Мости, Мощенка, Рубіж, Сутоки.

Також для Городнянського району притаманні ойконіми (5,2%), що відображають розміщення того чи іншого виробництва в минулому, пор.: Будище, Кузничі, Лемешівка тощо.

3,9 % ойконімів становлять назви, які називають типи поселень українців: Городня, Старосілля, Хотівля.

Деякі назви, напр.: Андріївка, Ваганичі, Великий Листвен, Куликівка, – мають декілька версій походження.

Є ойконіми, що репрезентують добу язичництва (Макишин) і християнства (Куликівка), давньоруське середньовіччя (Городня) і радянську добу (Радянське).

Назви поселень, утворені від назв водних об'єктів (гідронімів), дають підстави стверджувати, що на географічній карті були ще й такі річечки: Андріївка, Бутівка, Ваган, Дирчин, Городня, Здрягівка, Івчин Млин, Ільмівка, Лютіж, Рубіжка, Смичина, Солонівка, Студенець, Топаль, Хоробір, Хотівля. На їхніх берегах і утворювалися поселення, які існують і понині.

Етимологічний аналіз деяких онімів підтверджує думки краєзнавців щодо розвитку ремесел на Городнянщині: наші предки займалися виготовленням поташу, робили лемеші, стельмахували, шили взуття тощо.

Є низка топонімів праслов'янського (Автуничі, Бурівка, Гніздище, Конотоп), готського (Великий Листвен) й іранського (Макишин) походження, трапляються литовські й латиські основи слів, чимало ойконімів індоєвропейського походження (Деревини, Ільмівка, Хоробичі).

Отже, географічні назви поселень, як і архітектурні споруди минулого, археологічні об'єкти, музейні зібрання, є пам'ятками історії та культури нашого народу, які слід оберігати й вивчати, у тому числі з погляду мовознавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жучкевич В. А. Общая топонимика. – Минск : Высшая школа, 1980. – 288 с.
2. Лучик В. В. Етимологічний словник топонімів України. – К.: ВЦ «Академія», 2014. – 544 с.
3. Карпенко Ю. О. Топонімія Буковини / Ю. О. Карпенко. – К.: Наук. думка, 1973.
4. Павленко С. О. Мікротопоніми Чернігово-Сіверщини. – Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна», 2013. – 599 с.
5. Супранская А. В. Что такое топонимика. – Высшая школа, 1980. – 288 с.

Коропецька Х. Я.

група МАМ–2 (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка)

Науковий керівник – доктор пед. наук, професор Задорожна І. П.

МІСЦЕ І РОЛЬ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ У ФОРМУВАННІ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

В останнє десятиліття відбувається зміна категоріально-понятійного апарату відображає сутність освітнього процесу. Поняття «підготовленість», «освіченість», «кваліфікованість» замінюються на поняття «гнучкі навички», «мобільність», «компетенція», «компетентність» тих, хто навчається. Поступовий перехід на компетентнісний підхід, обумовлений, в першу чергу необхідністю розв'язання суперечностей, пов'язаних з традиційними когнітивними орієнтаціями вищої освіти. Визнаючи розвиток мовної особистості однією з основних цілей компетентісно-орієнтованого навчання іноземної мови, необхідно вирішити питання про сутність цього розвитку в навчанні.

Навчання, що орієнтується тільки на передачу знань не дозволяє підготувати фахівця готового до самостійної, відповідальної роботи, здатного вирішувати комплексні професійні проблеми. Традиційні форми навчання не в повній мірі розкривають потенціал особистості. У зв'язку з цим у багатьох країнах на державному рівні відбувається реформування системи освіти. Однією з основних цілей реформування є переорієнтація тих, хто навчається на діяльність, яка орієнтується на ініціативи і відповідальність, а також на безперервну самоосвіту упродовж усього життя (the Continuing Education or Life long Learning). В середині цієї діяльності майбутні фахівці повинні формувати і розвивати ключові компетенції, необхідні для ефективного виконання конкретних посадових обов'язків.

Державні освітні стандарти нового покоління орієнтовані на компетентнісний підхід, що ґрунтується на підготовці таких випускників, які вміють ефективно вирішувати проблеми, орієнтуватися і легко адаптуватися до нових умов. Основною метою нових державних освітніх стандартів є компетенції студентів, які вони отримують упродовж навчання.